

4908

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Landskap: Småland.

Värd: Kummerbo.

Loken: Berga.

Uppställningsår: 1932

Uppställningsår: 18. A. Larsson.

Adress: Torshov, Lagom.Luggebruk.

46 sid.

4908

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Landskap: Småland.

Upprättat av: H. B. Larsson

Värad: Kunnabo.

Ären: Värld. Lagan.

Folk: Berga.

Upprättningstid: 1937.

Fredjebruk.

1. Fredjebruk har för lång tid
fyllt ena förkommit här: Rak-
ten, men inte i större omfattning.
Om så varit fallet, så skulle
det ha hänt under tiden för 1600-
talet. I början av detta sekel blevo
nämligen skogarna i oavvärd
grad dräpade av brand med
påföljd att det sedan blev gräs.
Vad för beaktning efteråt. Skogen.

4908

2

med undantag av en del ädlare förtrodd
hade då inget vidare värde. På grund
härav egnade man inget intresse
 åt skogsbruket. Byggnadsvirket fyll-
des förnämligast av en och ^{för}rest för-
rått hade man ju alltså tillgång.
Men där skogen hade varit och
varat brandfällor uppslås hade
kreaturen ett gott bete och detta upp-
skattades såsom varande förnämli-
gare än skogstillgång. Detta bete
var bra under de första åren spe-
ciellt, men avtog på smärningarna, med
jämförelse att hjungen började växa
och snart följde detta växtsteg även
överhanden. Då tilltog man sam-
ma radikalmiddel och brände hjun-
gen tidigt om vären med resultat.

att det blev ett förynget gräsbeete igen. I tre sektioner brukades stora arealer av mynnar: Hummerbo nämnd på detta sätt. Sedan kyrkan bränningen vid tiden omkring sekelskiftet upphörde ha dessa kalmar, som allt mer och mer blivit föremål för skogsbruk, medan andra och bättre betesmarker måste reserveras åt djuren.

De gamla talade emellertid om Schwäyblom, odling av rovor och reur på de gamla, om snickare m. m. Och Jörges Schwäyblom: Torset har tydligen blivit anlagd på en snickarfälla. I såk i Schwäyblom (Svedjan) var en bekant person, som tillhörde pionäerna bland 1800-talet.

fria andliga förgrunds män här i des-
sa bygder och som brukade även ut-
öva predikarverksamhet i sin hembygd.

Den inhemska benämningen för
svedjebruk är alltså *Tschwägen*, *Tschwä-*
jellann, *Bränne*, -s, *Brännelann*, -ät.
Såsom av det följande framgår
är detta inte den enda förekommande
formen av landbruk utan, där det
förekom, en biform av landbruk, som
bedrevs vid sidan av vanligt åker-
bruk. Så mycket följande brukade
man röja skogen och sedan brändes,
i symmetrisk rätter, stäbbar och avfall.
Sådan bränning följande här städes
mycket vanligt, särskilt i mossor,
där även en del torv eldades till

aska, som sedan utställdes till
gödning i den upptagna myrstin-
gen. Sommaren 1889 hade man en
sådant brände i en mossostling i
Mansnäs. Någon dag efter att detta
arbete hade företagits blev det bläst.
Glden låg och fryde i Torven på
ett ställe och blästen medförde att
den återigen blossade upp och som
den var oövervakad blev det en
större moss- och skogsbrand, som
spred sig ganska vitt omkring
och förorsakade stora skador. Sedan
vägrade man inte att vidare sätta
ut sådana eldar och föga sådana
risker, varför de förtag, som behandlar
med denna metod från den tiden äro lida närmade.

4908

6

Det annat namn som användes
för en sled var Pällan. Närden på
dessa område hade ju på förhand bli-
vit fällan och därför använde man
i samband härmed detta namn,
liksom man än idag kan kalla
ett av stog överst på anside fälla
eller fällan. Stället Pällan vid
Gästhuset synes ha gitt sitt
namn på samma sätt som
Schwägan, liksom Torpet Pällan
under Abrahamsgård i Dövarps
socken samt Vitfälla.

2. En sled förlades till ett för ända-
målet lämpligt ställe: skogstak.
Än. Jorden var här mestadels enskild
egendom. Allmänningen - en ett

hemman i Östlov Norregård. Ealen
gör exempel om den byns gamla all-
männingsjord, som för länge sedan
upphört som sådan och ingått i skif-
te bland byns jordägare med resul-
tat, att nämnda hemmansdel blivit
hit förlagd. Det är nödligt att man
i dessa ägor anordnade gemensamt
svedjeland, ehuru ringa underåttelse
hvarom man står att hålla. I
allmänhet var det så, att skogen
för var delad blott i gårdvis eller
inte alls. När det då på grund av
hemmanens särdeklarering i flera
delar blev litet många deltagare i
den fortfarande adelade skogen fingo
dessa anseas och i öfrigt utnyttja
skogen gemensamt och därefter

delar var som näroddlag utvanns.
En fjälla kunde sålunda ägas av
två eller flera hemmansägare eller
brukare. Några tillfälliga bostäder
uppfördes af trä, entar. Sveden af va-
r så långt borta från hemmet att
detta var nödigt. I den mån så
långt sig gån hade man nog en
svedjefälla varje år för rågens skull,
men man stiftade ju om vart
tredje år och lade rågen på åter:
stället för svedjeland och då följ-
kom hingen sved. Tredje-växelbruk
var här en nödvändig följd, när
det af blev så obetydliga arealer
som behövdes för detta ändamål och
när det hade gått omkring 10
30-tal år sedan den förra sveden

hade ungdomen nått en så pass
grad i utvecklingen, att den kunde
offras för detta ändamål och fällas
för att svedja.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

3. Som av det föregående framgår kun-
de det att som afiasst hända, att
det var flera delägare i en och sam-
ma gård (gårdar), som vore in-
tresserade i samma sved. När
sveden skulle förläggas bestämdes
dess delägare då gemensamt,
men hade man nämligen den
givna och av äldre brukade ord,
ringoföljden att gå efter. Att man
avseende svedfälla förekom väl
mera sällan, åtminstone har man
inte hört något berättas därom.

Här var det ofta vanligt att gärdar
var ägare varo bestämda med
varandra. Fädden delade sitt hem,
man mellan ett par av barnen
och andra hemmansdelar förvärfades
av system till den genom gifternas
eller köp. I allmänhet var det
små smygar, som här anlades.
Förstöringen blevde på det behov
som förefanns av råg för vispa
ärbarnas samt för provodling:
Till innan jorden ännu hade
införts hästtåder, då roorna ha-
de samma betydelse i hushål-
let som jorden i vår tid har.
Någon större provodling i jämförelse
med den moderna provodlingen

Man kan dock inte tala om från-
den tiden. Konsumtionen därav var
nog inte så stor, vilket berodde på
att man därav inte kunde fram-
ställa så många olika anrättningar
som nu potatis, varför rovor givet-
vis inte förekom så ofta på bordet
som potatisen numera, rågrötning
som i vanliga fall knappast
var möjligt.

4. På de mindre gårdarna räknade det
nog i allmänhet med en ouel
under sommara år. Det endaste
viot talar om rågr- och rovorling
på svejeland. Korn, havre, ärtor
och andra växter odlades på åker.

5. En sved brukades så länge kätan
från den vid bränningen behållna
askan fanns kvar, d. v. s. vägra å å
rad. Men sålades råg med rosen
till omväxling, så man sedan an-
vände sveden som hö-sved är obekant,
men möjligt är det när så på
vars fall.innan träden för
densamma väte igen med bruka
och när blev det hö för boskaps-
göden. Det åtgick minst ett par
årtionden, men i regel åtskilligt
längre tid innan skogen åter an-
sågs lämplig för svedning. Men
skulle den ju vara betydligt äldre,
så att kviets och avfall i övrigt
kunde bilda den förfärliga fällan.

5a. I det fall som i följande punk-
ter är anförda är spridning av
växt för att odla såd och potatis
till människoföda. Detta sås av
"schwaja" och för mycket länge
sedan upphört här i dessa bygder.
Däremot har bruket av "schwaja"
i "Gungän" må de båda i den "skön"
som fanns fortfarande ända till
slutet av 1800-talet. Gungbrännin-
gen företogs enkom för att få
ett bra "gräsbete till kreaturen".
Det var tidigt på våren i april
månad, som detta arbete företogs.
Vid skymningsdags om aftnen
när det var vindstilla begav
man sig ut på Gungmarken, varvid

4908

14

Yungen antändes i ena kaminen av
det fjät, som skulle brännas. Någon
antän - gramma till den som utgjorde
arbetet jämte det egna Förgäret
(fjätet). Voro behjälpliga i detta
arbete och de voro utrustade med
exor, mörkar och vattenfyllda span-
na. Det gällde först och främst
att ordna det på att eldbringjen
gick emot det fjät eller område,
vara Yungen skulle antändas.
Pånn det inte naturliga kinder
för elden att gå även åt motsatt
håll än det inskade fingo de i
arbetet deltagande först och främst
invika sig på att de kunde be-
räskna denna lunge och sedan
elden därpå vil kommit i gång

mot det håll den skulle ledas, vil-
ket underlättades i fall att det var
en auring vind i den riktningen, mo-
ga övervakna att inte elden gick över
på andra sidan eller på område
icke avsett till att bränna eller
inom på vägen till och gårdsgår-
dar. Allt rörde sig och rörelse om-
der ett sådant arbete. Man skrek
och ~~det~~ skrimmade det värsta
man förmådde, påskick om far-
bröder för att elden skulle gå över
de vaktarna genom skogarna
och för att besprunga den som
var i behov av hjälp. Efter mörk-
ret inbrast återkastade ljungbrän-
den ett starkt eldsken på him-
lafädet, vilket syntes vida omkring.

Det hörde inte till ovanligheterna
att man ännu så sent som på
1890-talet kunde få se ända till
3 å 8 stycken fjungeldar samti-
digt, vilka återgävo starka re-
flekter på himlen under den stil-
la aprilkvällen. Fjungeldarna
kom emellertid till en fjänging
och återkomma kunde in-
te i annat fall än då skogen
och fjungen på grund av olyc-
ka hägras av brand.

Följning har endast förekom-
mit på bergärdarna och i Siby
på 1800-talet. I det senare fallet var
det skuter och olyckor vid Siby säg-
verk, som notades. I huvudsak man på

hemsjårdarna tillämpat metoden att
svetja för att även på ett behändigt
sätt anschaffa milvool är obekant.

86. Om lagförbud eller andra bestämmelser angående svejebruk finnes det nämligen ingen Tradition bevarad här i orten. Det är möjligt att en del beslut i denna anläggning har blivit fastade på de gamla bystämmorna. Vad som särskilt har stadgats har med det gamla stället för länge sedan gått i grav. Bystämmoprotokollen (i den mån sådana omfattades) hade nog varit tillräckligt att förmåla härom, men tyvärr blev dessa icke tillvärtagna.

mer den gamla byorganisationen i
början av 1860-talet hade spelat ut
sin rol, ~~samma~~ hade och därför
är det som man minner sig
på liten kunskap om de traditio-
ner, som Föreningen varit förenade
med svedjebruket.

6. Svedjefallen anlades på vägen i slutet
av maj eller i juni månad. Man
hade nämligen sina vädreodaga;
men närmare information angående
dessa kan tyvärr inte erhållas.
7. Med avseende på terrängförhållandena
för ett svedjefall utvaldes i första
hand fastmark därför. Än där
så kunde ordas, förlades det helst till

en mysklättring av en äs eller hulle.
Man hade här tidig snösmältning,
god avrinning för vattnet och för.
den blev här tidigare gräning för
bearbetning och sådd än om det
förlades exempelvis på motsatta si-
dan om den följande höjden.
En.

8. Det var barrskog som följande.
vis användes, men även blandskog
var vanlig till svedjefall. Ung-
skog och i synnerhet kistrig sådan
användes följande till detta
ändamål och ju tätare den var
desto bättre.

9. Sedan platsen för svedjefallet bestämts,

utmärktes det för bränningen avsedda
området genom att träden blekades
runt lågsmeking.

10. Träden avstodades egentligen efter ned-
fällningen, då även buskarna bränd.
höggas. Trädet utgjordes sålunda : en
sammankommande. Undantag från denna
regel fanns i en förekomst, då avstod-
ningen skedd följde sedan träden redan
fälda någon tid. I vissa fall kunde
det hända att man avstodade eller
avbrände träd på en pass stor höjd
att en man räckt upp med sin
nya eller kniv. Det var nämligen,
som utgjorde detta arbete. I vissa fall
deltog även andra personer, : släktens pojkar.

Skurrida även kvinnan i barm deltagit:
denna arbete är bekant. De vanliga red-
skapen vid tvättningarna var vedgärd och
korkniv eller korkbark. Korkbark använ-
des dock. Korkniv eller barken utgjordes
av en vanlig ställetel, som avhuggits
vid omkring 15 centimeters längd. Nivinen
var fästad i ett cirka 20 centimeter långt
runt träskap i samma sätt som
vid ett hieskap och bandet var skap-
tet utgjordes av ett sälgband. In-
skallningen var smidd, 8-10 cm bred med
en mindre krok i ändan. Den var skapad
var fästad i den samma genom ändris-
ning i ett hål i motsatta ändan.
I fall då tvättad avskadades tillvaratogs
kivet och användes till vintfärd i färd.

11. Trädfällningen skedd på sommaren. Den, men närmare detaljer härom saknas. Trädet utfördes av män och cyan var det egentliga redskapet för hävvidlag.

12. Trädfällningen började vid den på stamningen eller i nedre kanten av svedjan. Detta är anledning att det sedan gick lättare att fortsätta detta arbete, då träden fälldes i bestämd ordning.

13. Träden fälldes i bestämd ordning och på så sätt, att alla blev liggande åt ett och samma håll. Således fälldes de första träden väst eller från den nedre kanten eller

slutningens nedersta del och sedan
rundan för rundan tills dess att mot-
satta eller järe kanten av slutning-
en uppnåts. När alla annars Fräd
lämnades blev med hönsen till
itervärdet och kallades därför för
Frä:

14. Där glesare bevarena gattier funnos
brukade man draga fram Fräd och
ris från tätbevarena ställen. Man
tillbåg också risbågret fisk en måga
kunna gämn utbredning, men må-
ga visst mått på dess storlek
hade man nog inte. Man tog där-
vidlag på en höft och rättade
sig i övrigt efter sin om dömes för.
måga i fall liknande detta.

4908

24

15. Förelighetsmät med uppbyg-
gandet av brandgata vidtogs
endast i det ~~fatt~~ fall att faran
var för handen, att elden från
svedjan skulle låta komma fö-
rso över det här för begränsade
området och försvärka näring
i den liggande skogen.
En sådan brandgata anlades då
anläggningen omedelbart före brännin-
gen eller under den bränningen
frågade. Brandgatan uppröjdes
till ett par eller flera meters höjd
och resades fri från träd
och buskar, som lades in i
sveden. Det förhållande var ibland
att någon b. k. eller gubbe skulle
gå runt faller för att genom sina

4908

25

signerades hindra eldens spridning
i östra området för Svedjan.

Personer, som voro födda med
segerhuvu anto också inne med
förmågan att kunna begränsa
eldens framfart och antitades
därför i samma syfte även
i andra jälikommande fall, då el-
den var lös ute i det fria. Omkring
1890 avled en gammal man här i
Vörbary vid namn Pär Fränsteg.
Denne var född med segerhuvu och
därför hade han till uppgift att
med stogs- eller mossobrand hägga
kring det hägade området i allt
och mening att elden skulle be-
gränsas till det område han gick
omkring. Det berättas att Pär blev

4908

26

anlitad för detta uppdrag varje gång
sådana ildsolyckor uppstod!
Den kringfiggande omgivningen
men kunnade härmed acceptera
resultatet upprättades kam med
delaren härav icke säga.

16. Det var stora efter ankomsten, som
bränningen skedd. En lugn och
rolig dag följde man gärna för
dessa arbeta.

17. De förberedelser, som följdes. Järnsten
uppreparering av brandgård. Vars
inplacering av vatten i baljar, span.
var och timbar samt byggnad av
en eller gränsvägg varmed man top.
grade toppen i vatten och sedan

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

4908

släppte elden med slag, då den hade
spridd sig över det begränsade om-
rådet.

18. I regel antändes fallet i medvind,
då denna hade samma riktning
som de fällna träden. Men även
från motsatt håll, när så visade sig
vara nödvändigt. Motstånd utlades
egentligen blott när man skulle
begränsa eldens framfart.

Är idag förekommer det vid
skogsbland att man anlägger mot-
stånd för att på så sätt begränsa
eldens framfart.

19. Husbonden på gården eller någon
den av ägarerna, då det var samfält,
eller också någon annan person,
som satt inne med särskilt er-
farenhet och god inblick i huru
härmed förfaras skulle. Kunde upp-
draget inte antämda medfallet.

20. Den här mest förekommande meto-
den vid tändningen av fallet var
Häveds- och vanliga springesticks. Hä-
ved (fjäder) fanns det gärna i skogen
och tillvaratogs till Häved samt
till framställning av Häva. Bland
m.m. I äldre tid framställdes o.k.
genick för detta ändamål. Brändelsen

4908

29

var helig och man hade den upp-
fattningen, att ^{om} sådan eld användes
för detta ändamål skulle det bliva
färdigt med bränningen och att
dessa spridning väres det begrän-
de området skulle härigenom för-
byggas. I skogen fanns det stora
träd, som ju visst varo enen på när-
intill varandra, att de med vindens
tillhjälp gredas mot varandras stam-
mar. Ju då visst ställde på att var.
Man hade avslutats och där de lågo
om mot varandra hade träd gredits
och förkast. Härigenom har nog vil-
dskalliga tillfällen närmast gälv
distriktskommitté gredits med eller
utan verkningar i den kringliggande
skogen. När man vistas i skogen

under blåsväder göra sig sådana
träd fjönimbart gällande genom
det snarliga ljud, som därvid upp-
står. De gamle gävo nogga akt
på dessa naturföreteelser och brä-
der råggos för att tjäna som till-
hjälp, när man önskade åstadkom-
ma sådana eld.

21. Efter trädfallningen fick fallet lig-
ga och storka till följande år.

22. Skrivs man läts fallet ligga
till sig om det ansågs att för
mager, när bränningen var ut-
förd, kanner jag inte. Och jag ha
eller inte hört talas om att en
andra bränning företogs under ett

följande år. Tredjan berörensades
efter bränningen från de röskor
och grenar, som tvastogs på Sved-
jan. Detta kallades smärteve: eller
smärteve: och användes till bräns-
le. Det var bevärtigt att hand-
skas med smärteveden både när
den skulle chenchöras, lastas och
avlastas samt luggas och inbär-
ras. De som hade dessa arbeten
omhändert. Bleva smärte: som mori-
mer och från den tiden hälsade sig
utryckt: "Du se nu som om du hand-
terat smärteve:; vilket användes till
den som blivit smärte: i ansiktet
och på händerna. Det är möjligt
att smärteveden även användes till

milved, ehuru inga upplysningar
här om stads och ställen. För gäst-
le tämpligt viske reserverades här.
Till och hållo har jag varit med
om att spränka gästale av smet-
ved. Det var efter en skogsbrand
sommaren 1899, då även ett par
gästegästställen brann, vilka
sedan återuppfördes med gästle
framställt av smetved. Förelag
mä. uppsattes i form av utklädda
gubbar på fäles inom cirklagraden.
Det var här för en tid att man
barn och ungdomar sprungit omkring
med en slags fågelstämman i
händen för att hålla de inte önsk-
värda av dessa djur på nederbildigt

avstånd. När på gården fanns det
en sådan fågelkrämma, men den
är nu för länge sedan förstörd.

24. Stängslet (ring) smeden var upp-
fört huvudsakligen av gärdse,
som byggits av det efterlämnade
virket, d. v. s. den bättre smedveden.
Man använde sig av ankungen (hår-
nagårds) eller häringagårds (hög-
ringagårdsgård). Stättagårds var
mindre lämplig för detta ändamål,
enär den ej höll fast för får o. a. små-
djur.

25. Jorden upplustrades genom mask-
ning eller kvadrering med en s. k.
fällkratta. Man brukade även

4908

24

Någon med träplog eller änder och har,
då de var försända som dragare.
Fälthattan var ett primitivt red-
skap, förfärdigt av en lagom grov
gransbark med en eller flera grenar
fastsittande i nedre änden och osv.
Ennå vid lagom längd samt
avtrubbade för att sedan tjänt
göra som barka eller krata. Det
är nu länge sedan denna gamla
tyg var i bruk och de bästa leem.
grenar därav ha tyvärr inte bli-
vit bevarade åt eftervärlden. Det
är redskap utpräglat av den smidda
järnbarkan, som till en början var
både klumpig och opraktisk
enast den tyg som numera använ-
des. En viktig detalj till

Till detta redskap utgör skapst. Man
var för icke så noggrann med att
tillaga det samma och därför
var det ofta förenat med obeklag
för händerna att under hårt och
ansträngande arbete göra detta red-
skap. Träplog eller ägghock an-
vändes här för jordens bearbet-
ning. Det var först på 1800-talet (eller
tiden där omkring), som järnplogar
byggade Konsten till användning
allt på de mindre gårdarna här
: dessa byggdes. Men träärdert an-
vändes fortfarande jämsides med
plogen så länge denna använ-
des som dragare här : dessa bygg-
des och förde väl heller inte vara

alldeles bortlagt ännu, påstills på
de småbänk där hos användas
som dragare. Bådet var av trä
med vika, stäng, brän, slår, kulla, fjäla
och fjästyng samt bilt. Den senare av
järn. Men stål, men tidigare av trä.
Såsom Träskonen ~~også~~ utbyttas mot järn.
Slagen bestod av en S. M. le. träsk.
Ledarer utgjordes av S. M. Petrusväg.
(svaga) av ~~tr~~ trävidjan. I träskarna
voro instruktiva böcker gjordes förfärdi-
gade av grangrenar, vilka på så sätt
avskrivades från träsk, och det blev
ett bunt i övresta ändan, som höll
gjordes av i bränder. Det hörde
(skattel) fullbordade denna utrustning.
Man hade också utrustade träsk

blott med den skillnaden att jirnar-
na voro fyrkantiga tillformade och
förcetta med ~~med~~ kunkad och avsat.
Hence hade man trähar med fast
inbörade jirnar, vilka tillverkats
av römträ. Sjäen denna Typ är an-
vända i minne blott.

Utl. besökt av ovsten gällde nog
ungefär samma regel som vid
sätten på åker, man undvika så.
En sig efter lämpligt väder och
jordens beskaffenhet: övrigt. Man
sätte därför på mark som dessa be-
tingelser voro förhånden och påhå
så länge möjligt var förebyggas att
räkna för det obekänt. att det i förväg
föll regn med jämförelse att en hind
skarpa bildade på jorden eller rötter

i godtyck, som hindrade säden eller
fröna att nedtränga i denna och gro på
önskvärd sätt.

26. Det är förkligt att man hade olika namn
på sveden under olika faser: dess ut-
veckling, men dessa namn är snuffli-
na i glömska. Inom det kallades den
förs sedan anbränningen hade skett.
De namn sveden hade fick vara
renschwäjan (rågsveden), roeschwäjan
(roosveden) o.s.v.

27. Råg och roos var de växtslag som
förmärksamast odlades på sveden, men
även andra växter kunde ha besitts på
den sveden, såsom nämligen pärmveden

4908

håren saknas. Gräsförsädd ågren
 intas på julekommitte här. Det var på
 den tiden intas brukligt med några
 slags vallarvingar här i dessa bygder.
 Fäst med slutet av 1800-talet infördes
 sidorna. Sparadiskt av en af en annan
 lantbrukare, vad efter minsta från
 hemsjälarna, som i detta såväl som
 många andra hänsedanden var för-
 gångare på jordbrukets område. Den
 odlade jorden var för jämförelsevis li-
 ten, därför den så väl behövdes för sådes-
 odlingen. Och i många fall använde man
 sig av träda, vilket innebar en viss
 inskränkning av sådesproduktionen, då
 ingen skörd på detta område var för-
 äret att hämta. Det var vid tiden om-
 kring sekelskiftet och närmast därefter.

som jordbrukets lades om. Flättan för my-
ra och made upphörde, sedan dessa
adlats eller utlagts till bete, och den
naturliga hästskadan hemma i gårde-
na blev mindre efter hand som äre-
arealen för dess bekämpad utvidgades,
varjämte avkastningen från fjällar
och bot avtog i övermåttande grad.
En viktig faktor vid jordbrukets om-
läggning var behovets tillgodsseende
av kalk och konstgödnad, vilket
efter Maine. Länslands gårdvägs till.
komst 1899 blev avhjälpt.

Om sveden besiddes med något
fjösing till gräs, var det i så fall
balsmide (avfall från häst som kvar-
blivit på botarna i hälsadan). Sedan
besidda dess utmärktes med nedstänkta kvistar

4908

eller stöva.

28. Man brukade mylla med fröna eller så.
den och de potatisar som hävvid kom.
med till användning. De potatisar, som
omdömdes i juli 25 här över.

29. På det hela taget låg mesten av
för avlägset från gården här i dessa
trakter att man för renheten
skulle kunna låta fåren beta grö-
räggen, men en del gårdar, framförallt
mot alla sådana, lågo ju väl till
här för och där försummade man ju
vettes icke att göra sig bruk av den,
en beteställning, medan fåren som
tidligt fringo sig en raststund ut i det fria.

30. Cassiniasörögen skördades omkring
den 10 augusti, men midsommarsörö-
gen, när sådan planterades, något
tidigare. I skördearbetet deltog husets
arbetsfria personer, men man använde
sig dock av betydande hyälp genom
s. k. skjutsagunnar. Man använde sig
från den tiden icke av till sädskö-
rden utan mest till hyälp av hand-
skara och lätta redskap som till
användning även vid skörden ute på
sveden. Rögen brakades eller uppkast-
ades i rökar samt hemfördes till
kötan. I fall där svedens lada omöj-
liggjorde hemförslaget av säden förrän
marken blivit fjälad, vidtogas åtgär-
der för dess bevaring under tiden tills

deso. Öfverst var det en ad angoladen
jamm i närheten och då togs sådana
i bruk för detta rågens förvaring, men
annars var det ingen annan råd än
att stärka den inte på svedjan till att
den kunde hemföras på vagn eller
släddor. Man använde hållörne för
rågens ilastning.

31. Det redskap som öfverast anses
höra samman med svedjebark är
fällkrattan. Den användes till att
barka upp jorden med samt vid
roffjäsigt m. m.

32. Så det nu är så länge sedan här
förekom något svedjebark till

4908

44

Sädesrotling har givits alla de där
vil använda redskapen blivit förtär.
Nu och är det blott efter en försam-
men generation berättelser om deras min-
nen om som har i bevar i minnet
från den tiden.

Källekrattarn

Den Typ av detta redskap, som
enligt vad de gamle hade oss berätt-
ta användes här, var förfärdigad av
en unggran i vår mestå ände
(Kattans ände) en eller tre grenar
voro fastsittande och avskurna vid
ett par decimeters längd. Grenarna
eller kuddarna utgjorde sålunda själva
haken och stämman skapades. Katt-
tans längd var var omkring 150 centime-
ter och cirka 10 cm i genomskärning
nere vid ändan med avsmalning
uppgåt. Några järnbeslag förekommo
inte.

Källekrattar av här nämnda

typer ha varit funna, men ännu har
inget bevarat exemplar därav blivit
känt. Det är möjligt att något
kan finnas kvar bland surdangin-
da saker: någon gammal gärd,
men oftast brukar det då gå så, att
~~sådana~~ föremål av dylik art och
beskaffenhet förtas möjligt förvand-
las till verk. Källekrattan användes
företadesvis till arbete på Svedjelands,
men även vid arbete hemma på
gårdar, såsom vid rovsåden, mull-
skjutning m. m.

Torsdag den 17/4 1937
W. K. K.